

ዳኞች፡-ተሻገር ገ/ሥላሴ

ሙስጠፋ አህመድ

ተፈሪ ገብሩ

ሸምሱ ሲርጋጋ

አብረሃ መሰለ

አመልካቾች፡

- 1. ወ/ሮ እቴጌ ከንባው
 - 2. አቶ ኃይሉ ከንባው
- } ከጠበቃ ወንደሰን ሸዋረጋ ጋር ቀረቡ

ተጠሪ፡- ወ/ሮ ቀለሚ ዓለማየሁ የቀረበ የለም

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለው ውሳኔ ተሰጥቷል፡፡

ፍርድ

ጉዳዩ የውርስ ይገባኛል ክርክርን የሚመለከት ሲሆን የተጀመረውም የአሁኖቹ አመልካቾች የአባታቸው እናት ማለትም የሴት አያታቸው የሟች ወ/ሮ ላቀች ቸርነት ታፋይ ውርስ እንዲጣራላቸው በአሁኗ ተጠሪ ላይ በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ባቀረቡት አቤቱታ ሲሆን ፍርድ ቤቱም ተጠሪዎን መልስ ከተቀበለ በኋላ ውርሱ ተጣርቶ እንዲቀርብ ትዕዛዝ በመስጠቱ በ19/07/2006 ዓ.ም. የተዘጋጀ የውርስ አጣሪ ሪፖርት ቀርቦ ከመዝገቡ ጋር ተያይዟል፡፡ የሪፖርቱ ይዘትም የአመልካቾቹ አባት አቶ ከንባው ወርቅነህ ሟች እናታቸው (የአመልካቾች አያት) ወ/ሮ ላቀች ቸርነት በሞቱበት ጊዜ በሕይወት የነበሩ ሆኖ ነገር ግን የእናታቸው ወራሽ መሆናቸውን ሳያረጋግጡ ቆይተው የሞቱ በመሆኑ አመልካቾቹ በአባታቸው እግር ተተክተው አያታቸውን ሊወርሱ የሚችሉበት የሕግ አግባብ ባለመኖሩ ውርሱን ከእናታቸው ወ/ሮ ላቀች ቸርነት በኋላ ነገር ግን የእናታቸው ወራሽ መሆናቸውን አረጋግጠው በሞቱት ሟች የሸዋመብራት ወርቅነህ እግር ተተክተው የእኒሁ የሸዋመብራት ወርቅነህ ልጅ እና ወራሽ የሆኑት ተጠሪ፣ እንዲሁም የወ/ሮ ላቀች ቸርነት ሌላ ወራሽ ካለ እንዲቀርብ አጣሪው ባወጣው ማስታወቂያ

ተጠርተው የቀረቡት ወ/ሮ የማርያምወርቅ ወርቅነህ በጋራ ይወርሳሉ የሚል ነው። በሪፖርቱ ላይ ግራ ቀኝ አስተያየት እንዲሰጡ የተደረገ ሲሆን ፍርድ ቤቱም የአሁኖቹን አመልካቾች አስተያየት ውድቅ አድርጎ የአጣሪውን ሪፖርት በማጽደቅ ውሳኔ ሰጥቷል።

አመልካቾቹ አቤቱታቸውን ለዚህ ችሎት ያቀረቡት የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ይግባኙን ዘግቶ በማሰናበቱ ሲሆን የሰበር አቤቱታው ተመርምሮ ለሰበር ክርክር እንዲቀርብ የተደረገ ቢሆንም ተጠሪዋ በምስክሮች ፊት መጥሪያ ለመቀበል ፈቃደኛ ሳይሆኑ መቅረታቸው በመሆን ቃል በመረጋገጡ መልስ የመስጠት መብታቸው ታልፎ ጉዳዩ ለምርመራ እንዲቀጠር የተደረገ መሆኑን መዝገቡ ያመለክታል።

የጉዳዩ አመጣጥ እና የክርክሩ ይዘት ከላይ የተመለከተው ሲሆን እኛም የአመልካቾቹ ወላጅ አባት አቶ ከንባው ወርቅነህ ከሚችሉ እናታቸው ወ/ሮ ላቀች ቸርነት የሚያገኙት ውርስ ለአመልካቾቹ ሊተላለፍ የሚችልበት የሕግ አግባብ የለም በማለት በሰር ፍርድ ቤቶች የተሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት መሆን አለመሆኑን መርምረናል።

በዚህም መሰረት የአመልካቾቹ አባት እናት (የአመልካቾቹ አያት) የሆኑት ወ/ሮ ላቀች ቸርነት ታፋይ በሞት የተለዩት በ14/02/1979 ዓ.ም. መሆኑን፤ የአመልካቾቹ አባት አቶ ከንባው ወርቅነህ የሞቱበትን ጊዜ የመዝገቡ ግልባጭ የሚያመለክት ባይሆንም የሞቱት ከእናታቸው ሞት በኋላ ረዥም ጊዜ ቆይተው መሆኑን፤ የተጠሪዋ እናትም የሞቱት በተመሳሳይ ሁኔታ ከእናታቸው ከወ/ሮ ላቀች ቸርነት ሞት ከ24 ዓመታት በኋላ በ2003 ዓ.ም. መሆኑን፤ የአመልካቾቹ አባት የሞቱት የእናታቸው ላቀች ቸርነት ወራሽ መሆናቸውን የሚያረጋግጥ ማስረጃ ሳይወስዱ መሆኑን፤ በአንጻሩ የተጠሪዋ እናት የሞቱት የእናታቸው ወ/ሮ ላቀች ቸርነት ወራሽ መሆናቸውን የሚያረጋግጥ ማስረጃ በ1997 ዓ.ም. ከወሰዱ በኋላ መሆኑን የመዝገቡ ግልባጭ ያመለክታል። እናታቸው በሞቱበት ጊዜ የአመልካቾቹ አባት በሕይወት የነበሩ እና ለወራሽነት አይገቡም ያልተባሉ በመሆኑ በፍትህ-ብሔር ሕግ ቁጥር 830 ድንጋጌ መሰረት እናታቸውን የመውረስ መብት አላቸው። አንድ ሰው የሞተ እንደሆነ በሞተበት ጊዜ ዋናው መኖሪያው ስፍራ በሆነበት ቦታ የሚቹ ውርስ የሚከፈሉ ስለመሆኑ እና በሚቹ ሞት ምክንያት የሚቋረጡ ካልሆኑ በቀር በውርሱ ውስጥ የሚገኙት የሚቹ መብቶች እና ግዴታዎች ለወራሾቹ እና የኑዛዜ ባለስጦታዎች የሚተላለፉ ስለመሆኑ በዚሁ ሕግ በቁጥር 826 የተመለከተ ሲሆን ለአንድ ውርስ ወራሽ የሆነ አንድ ሰው ውርሱ ከተከፈተ በኋላ የሞተ እንደሆነ የወራሽነቱ መብቶች ለእርሱ ወራሾች የሚተላለፍ ስለመሆኑም በቁጥር 833 ተደንግጎ ይገኛል። በመሆኑም ከላይ በተጠቀሰው ቁጥር 833 ድንጋጌ መሰረት የወ/ሮ የሸሞመብራት ወርቅነህ ድርሻ ወራሻቸው ለሆኑት የአሁኗ ተጠሪ እንደተላለፈው ሁሉ የአመልካቾቹ አባት አቶ ከንባው ወርቅነህ ከእናታቸው ከሚችሉ ላቀች ቸርነት የሚያገኙት

የውርስ ድርሻ ለሚች ከንባው ወርቅነህ ወራሾች የሚተላለፍ ከሚሆን በቀር አቶ ከንባው ወርቅነህ በሕይወት እያሉ የእናታቸው ላቀች ቸርነት ወራሽ መሆናቸውን የሚያረጋግጥ የምስክር ወረቀት ባለመውሰዳቸው ብቻ የአቶ ከንባው ወርቅነህ የውርስ ድርሻ ለሌሎች የሚች ላቀች ቸርነት ወራሾች እንዲተላለፍ ሊደረግ የሚችልበት ሕጋዊ ምክንያት አይኖርም። በመሆኑም የአመልካቾቹ አባት ከእናታቸው የሚያገኙት የውርስ ድርሻ ወደ አሁኖቹ አመልካቾች ሊተላለፍ የሚችልበት የሕግ አግባብ የለም በማለት በስር ፍርድ ቤቶች የተሰጠው ውሳኔ ከላይ የተጠቀሱትን የውርስ ሕግ ድንጋጌዎች መሰረት ያደረገ ባለመሆኑ ሕጋዊ ተቀባይነት ሊሰጠው የሚችል ሆኖ አልተገኘም።

ከላይ የሰፈረው ትችት እንደተጠበቀ ሆኖ በስር የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በነበረው ክርክር ተጠሪዎ በአመልካቾቹ ላይ የይርጋ መቃወሚያ አላነሱም። ከመዝገቡ መገንዘብ እንደሚቻለው ወ/ሮ ላቀች ቸርነት ከሞቱበት ጊዜ ጀምሮ የአመልካቾቹ አባት በዚሁ የውርስ ቤት ውስጥ ሲኖሩ የነበረ በመሆኑ እና አመልካቾቹም እየኖሩ የሚገኙት በዚሁ ቤት በመሆኑ የይርጋ መቃወሚያ ሊነሳ የሚችልበት አግባብ የለም። ይህ ብቻ ሳይሆን ውርሱ እንዲጣራላቸው አመልካቾቹ ላቀረቡት አቤቱታ ተጠሪዎ በመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት አመልካቾቹ ከአቤቱ የውርስ ድርሻ እንዳላቸው በማመን ውርሱ ቢጣራ ተቃውሞ የሌላቸው መሆኑን በመግለጽ መልስ የሰጡ መሆኑን መዝገቡ ያመለክታል። በመሰረቱ የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ተከራካሪዎቹ ወገኖች በዝርዝር ባላቀረቡት ወይም በግልጽ ባላመለከቱት ጉዳይ ላይ ፍርድ መስጠት የማይችል ስለመሆኑ የፍትሐብሔር ስነ ስርዓት ሕግ ቁጥር 182 (2) በግልጽ ይደነግጋል። በመሆኑም የአመልካቾቹ አባት ከእናታቸው የሚያገኙት የውርስ ድርሻ ወደ አሁኖቹ አመልካቾች ሊተላለፍ አይገባም በማለት በስር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ የተሰጠው ከተጠሪዎም ሆነ ከሌላኛዎ ወራሽ ምንም ዓይነት ተቃውሞ ባልቀረበት እና ይልቁንም የአመልካቾቹ የመውረስ መብት በግልጽ በታመነበት ሁኔታ ጭምር በመሆኑ አመልካቾቹን ከውርሱ በማግለል በስር ፍርድ ቤቶች የተሰጠው ውሳኔ በስነ ስርዓት ሕግ የተመለከተውን የክርክር አመራር ስርዓት መሰረት አድርጎ የተሰጠ ነው ለማለት የሚቻል አይደለም።

ሲጠቃለል አቤቱታ የቀረበበት የስር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት እና ሊታረም የሚገባው በመሆኑ የሚከተለው ውሳኔ ተሰጥቷል።

ው ሳ ኔ

1. በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 43731 በ03/01/2007 ዓ.ም. ተሰጥቶ በፌዴራል ክፍተኛ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 162716 በ30/06/2007 ዓ.ም. በትዕዛዝ የጸናው ውሳኔ በፍትሐብሔር ስነ ስርዓት ሕግ ቁጥር 348 (1) መሰረት ተሻሽሏል።
2. የውርስ አጣሪው በ19/07/2006 ዓ.ም. ባቀረበው ሪፖርት ላይ ተገቢው ማስተካከያ ተደርጎ የሚች ወ/ሮ ላቀች ቸርነት ውርስ ከሆነው በጉለሌ ክፍለ ከተማ በወረዳ 5 ከሚገኘው ቁጥሩ 147 ከሆነው ቤት ውስጥ የአሁኗ ተጠሪ ወ/ሮ ቀለሚ ዓለማየሁ አንድ ሶስተኛ፣ ወ/ሮ የማርያምወርቅ ወርቅነህ አንድ ሶስተኛ፣ የአሁኖቹ ሁለቱ አመልካቾች ደግሞ በጋራ አንድ ሶስተኛ ድርሻ አላቸው በማለት ወስነናል።
3. እንዲያውቁት የዚህ ውሳኔ ግልባጭ ለስር ፍርድ ቤቶች ይላክ።
4. በዚህ መዝገብ በ24/02/2008 ዓ.ም. ተሰጥቶ የነበረው የዕግድ ትዕዛዝ ተነስቷል።
5. የሰበር ክርክሩ ያስከተለውን ወጪና ኪሳራ ግራ ቀኝ የራሳቸውን ይቻሉ።
6. ውሳኔ ያገኘ ስለሆነ መዝገቡ ተዘግቷል።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

መ/ተ